

KAIP APSISAUGOTI NUO ŽAIBO

Nuotrauka iš svetainės
www.technologijos.lt

Kiekvieną vasarą dėl žaibo iškrovos įvyksta nemažai nelaimingų atsitikimų. Kaip jų išvengti ir pataria Sveikatos mokymo ir ligų prevencijos Sveikatos mokyklos specialistai.

Perkūnijos metu atmosferoje susidaro dideli elektros išlydžiai, kuriuos lydi šviesos blyksniai (žaibai) ir garsas (griaustinis). Laiko tarpas tarp blyksnio ir garso priklauso nuo to, koku atstumu esame nuo elektros išlydžio. Kartais pastebime žaibą, bet negirdime griaustinio. Vadinasi, elektros išlydis įvyko mažiausiai už 20 km. Jei laiko tarpas tarp žaibo ir griaustinio yra mažesnis nei 10 sekundžių, tai nuo elektros išlydžio mus skiria vos keli kilometrai. Kartais tą didžiulį išlydį pavyksta pastebėti visai šalia. Virš žemės rutulio kas sekundę įvyksta apie 100 žaibo išlydžių. Dauguma žaibų susidaro tarp debesies ir žemės, tačiau būna ir žaibų, susidarančių tarp skirtingai įelektrintų debesų arba to paties debesies atskirų plotų. Visi šie žaibai vadinami linijiniais.

Be linijinių žaibų būna ir kamuolinių. Kamuoliniai žaibai yra mažai tyrinėti. Tai švytintys arba kibirkščiuojantys 10–20 cm skersmens ugnies kamuoliai, susidarantys po linijinio žaibo išlydžio. Jie išsilaiko 1–2 minutes. Juda be garso ir gali pro plyšius patekti į patalpas, kartais sprogsta. Jų pasitaiko mėlynos, baltos ar oranžinės spalvos. Žaibų būtina pasisaugoti, ypač kamuolinių, nes jie nenuspėjami.

Statistika rodo, kad žaibas tiesiai į žmogų trenkia palyginti retai – dažniausiai jo aukomis tampa stovėjusieji šalia medžio ar vandens telkinio. Dažnai ant žemės be sąmonės randamas žmogus būna smarkiai apdegęs. Žaibas akimirksniu perskrodžia žmogaus kūną, palikdamas įeinamąjį ir išeinamąjį nudegimus.

Kaip žaibas sužeidžia?

Žaibas pažeidžia smegenis, todėl jos nebeįstengia kontroliuoti kvėpavimo, todėl žmogus pradeda dusti. Dauguma nukentėjusiųjų praranda sąmonę arba ji aptemsta (atsigavus neatsimenama, kas įvyko). Atgaivintam žmogui gali būti sunku pajudinti kojas, sunkiausiai atvejais gali išsivystyti nuolatinis kojų paralyžius. Kartais prarandama kalba, sutrinka orientacija, išsivysto šokas.

Žaibas gali sukelti elektros traumas. Elektros srovės traumas ir jų klinika gali būti labai įvairi – nuo nežymių sveikatos sutrikimų, kai nereikia didesnės medicinos pagalbos, iki gyvybei grėsmingų būklių.

Pagrindinė mirties priežastis po žaibo ir kitų elektros traumų – širdies ir kvėpavimo sustojimas. Jei nuo žaibo išskrovos nukentėjo žmogus, būtina jį pakelti nuo žemės, nunešti į saugesnę vietą (jei perkūnija dar nesibaigė), maždaug 20–30 cm pakelti kojas, atlaisvinti kvėpavimo takus, apkloti ir kuo skubiau kviesti greitąją medicininę pagalbą. Kol atvyks medikai, reikia patikrinti nukentėjusiojo pulsą ir patikrinti kvėpavimą. Jei nėra širdies veiklos ir kvėpavimo požymių, nedelsiant pradėti išorinį širdies masažą ir dirbtinį kvėpavimą.

Kaip elgtis žaibuojant?

- Perkūnijos metu negalima stovėti aukštose vietose: po medžiais, arti vandens. Negalima bėgti.
- Žaibui pataikius į medį, atvirkštinis išlydis gali būti mirtinas ir žmogui, ir gyvūnui, jeigu šie slepiasi nuo lietaus po medžiu. Todėl perkūnijos metu atstumas tarp medžio ir žmogaus turi būti ne mažesnis kaip 3 m, dar geriau 8–10 m. Negalima slėptis po aukštais, atokiau nuo kitų augančiais medžiais lygumoje arba pamiškėje.
- Pastebėjus kamuolinį žaibą negalima judėti, nes judėjimas sukelia oro sroves, kurios gali žaibą pritraukti. Kad kamuolinis žaibas nepatektų į pastato vidų, siūloma uždaryti langus, duris, dūmtraukius, kad patalpoje nebūtų skersvėjų. Ventiliacijos angas iš anksto būtina perdengti įžeminta metaline 2–2,5 mm skersmens gardele su 3–4 cm² akutėmis.
- Labai pavojinga perkūnijos metu būti prie aukšto statinio ar ant kalvos viršūnės, šalia metalinio aptvaro, elektros tiekimo linijos. Nesaugu per perkūniją dirbti žemės ūkio darbus atviraime lauke arba statybinėmis bei žemės ūkio mašinomis.
- Jei perkūnija gamtoje užklupo netikėtai, palaukti jos pabaigos geriausia nedidelėje lomoje (įduboje) arba stataus šlaito papėdėje.
- Lygioje vietoje patartina pritūpti, apglėbti kojas rankomis arba atsisėsti ant akmens.
- Kartais nelaimingi atsitikimai įvyksta arti vandens, atviruose baseinuose, todėl išgirdus nors ir tolimą griaustinį, reikia kuo skubiau lipti į krantą.
- Jei žaibas pataiko į automobilį ar traktorių, jame esantys žmonės paprastai nenukenčia. Perkūnijos metu reikia sustoti, įtraukti anteną, nesiliesti prie metalinių detalių ir ramiai palaukti. Jeigu esate pastate, nesinaudokite elektriniais prietaisais, telefonu, nelieskite vandens čiaupų, nebūkite šalia dūmtraukių, krosnių ar stambių metalinių daiktų, t.y., venkite visko, kas gali turėti stiprų elektros krūvį. Tai ypač svarbu, jeigu statinys neturi perkūnsargio.
- Kiekvienas namo, kotedžo, sodo namelio ir kitokių statinių savininkas turėtų įsirengti perkūnsargį ir taip pasirūpinti savo bei artimųjų sugumu. Žaibų išvengti neįmanoma, bet apsaugoti nuo jų tikrai galima.

Parengė

Sveikatos mokymo ir ligų prevencijos centro

Sveikatos mokyklos

Metodinės pagalbos ir strategijos formavimo skyriaus vedėja

Rūta Babravičienė